

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
Бердичівського геріатричного пансіонату
Житомирської обласної ради**

27.02.2025

м. Житомир, 2025

I. ВСТУП

У межах реалізації проєкту «Регіональні групи національного превентивного механізму», що здійснюється Секретаріатом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з метою апробації моделі автономної роботи громадських моніторів у складі регіональних груп під час здійснення повторних відвідувань національного превентивного механізму до місць несвободи, 27.02.2025 здійснено повторне відвідування Бердичівського геріатричного пансіонату Житомирської обласної ради (далі - заклад, пансіонат, установа).

Відвідування здійснено керівником регіональної групи національного превентивного механізму (далі – керівник РГ НПМ) у Житомирській області, представником громадської організації **Муравською Діаною Олександрівною**.

Загальна інформація.

Пансіонат знаходиться за адресою: пров. Перемоги, б. 4, м. Бердичів, Житомирська обл., 13300 (фото 1 - 2).

Виконуючий обов'язки директора Бердичівського геріатричного пансіонату Житомирської обласної ради – Переходкіна Тетяна Василівна.

Пансіонат розрахований на перебування 250 осіб. На день відвідування у пансіонаті перебувало 195 осіб (жінок – 53, чоловіків – 142).

Окрім цього, на час відвідування в пансіонаті проживало 61 внутрішньо переміщених осіб, яких евакуйовано з тимчасово окупованих територій, потерпілі в наслідок військової агресії РФ проти України.

Діяльність пансіонату здійснюється відповідно до Положення про Бердичівський геріатричний пансіонат Житомирської обласної ради (далі – Положення), затвердженого рішенням Житомирської обласної ради від 25.06.2020 № 1935.

Пансіонат є комунальною стаціонарною соціально-медичною установою, призначеною для: постійного або тимчасового проживання громадян похилого віку, ветеранів війни та праці, осіб з інвалідністю, у тому числі з психоневрологічними захворюваннями, які потребують стороннього догляду, побутового і медичного обслуговування; соціальних послуг та комплексу реабілітаційних заходів.

Штатна чисельність працівників пансіонату складає 127 штатних одиниць.

Медичний супровід підопічних відповідно до штатного розпису на 2023 рік здійснюють лікар-невропатолог (0,75 шт. од.), лікар стоматолог (0,5 шт. од.), лікар психіатр (0,5 шт. од.), завідувач медичним відділенням (1 шт. од.), сестра медична старша, (1 шт. од.), сестра медична з фізіотерапії (1 шт. од.), сестра медична з масажу (1 шт. од.), сестра медична з дієтичного харчування (1 шт. од.) медичні та молодші медичні сестри.

Вартість харчування на одного підопічного в 2023 році складає 75,00 грн., а медикаментів - 5,60 грн. На 2024 рік вартість харчування одного підопічного в день 90,00 грн., медикаментів - 8,00 грн.

Територія закладу огорожена, вхід і вихід з території здійснюється через пропускний пункт. Територія облаштована лавами та столиками для відпочинку, критими альтанками та гойдалкою.

На території пансіонату наявні хвойні дерева, а також облаштована зелена зона з плодовими деревами, що доповнює ландшафт і створює затишну атмосферу для підопічних.

Під час відвідування керівником РГ НПМ вивчено службову документацію, оглянуто приміщення харчоблоку, кімнати, у яких проживають підопічні, та медичну частину. Маломобільні підопічні, у тому числі особи з інвалідністю, забезпечені технічними засобами реабілітації та допоміжними засобами для пересування. Підопічні займаються із організатором з культурно-дозвіллевої діяльності: співають, малюють, займаються рукоділлям тощо.

Смертність підопічних за 2023 рік становить 37 осіб віком від 60 до 96 років, причиною смерті здебільшого є хронічна серцева недостатність та атеросклеротична серцева судинна хвороба з гіпертензією.

Смертність підопічних за 2024 рік становить 49 осіб віком від 60 до 96 років, причиною смерті здебільшого є атеросклеротична серцева судинна хвороба з гіпертензією.

Адміністрація закладу наголосила на необхідності термомодернізації адміністративно-житлового корпусу, заміни та ремонту вікон і балконів, оновлення системи вуличного водопостачання, а також перенесення лічильника теплової енергії для забезпечення коректної роботи тепlopункту. Крім того, серед актуальних потреб закладу – встановлення енергозберігаючої ємності для оптимізації витрат палива на опалення, а також проведення капітального ремонту погребу та теплиці.

Під час відвідування відбулося спілкування з 10 підопічними та 7 працівниками установи.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування групи НПМ здійснено 08.09.2024, за результатами якого виявлено порушення прав підопічних:

- на охорону здоров'я та медичне забезпечення;
- права на життя та безпеку;
- на повагу до приватного і сімейного життя;
- на достатній життєвий рівень.

За результатами попереднього відвідування НПМ закладу вносились рекомендації щодо дотримання прав підопічних та діяльності закладу, а саме:

1. Житомирській обласній військовій адміністрації:

1.1 Забезпечити належний контроль за діяльністю Бердичівського геріатричного пансіонату Житомирської обласної ради з метою реалізації прав підопічних.

1.2 Забезпечити дотримання норм житлової площі відповідно до вимог чинного законодавства.

1.3 Забезпечити контроль за усуненням виявлених порушень з питань:

- харчування, а саме: контроль за терміном придатності продуктів та стікеруванням відкритих продуктів;

- медичного забезпечення, а саме: належне ведення медичної документації/журналів/карток та контроль терміну зберігання лікарських засобів.

1.4 Усунути порушення вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд».

1.5 Забезпечити обладнання укриття відповідно до вимог наказу Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту».

2. Бердичівському геріатричному пансіонату Житомирської обласної ради:

2.1 Унеможливити випадки збереження нестікерованих, немаркованих продуктів, забезпечення належного зберігання продуктів харчування. Забезпечити дотримання правил зберігання лікарських засобів та ведення технічної документації.

2.2 Вжити заходів щодо забезпечення безпечних та комфортних умов проживання підопічних.

2.3 Забезпечити належне використання побутової техніки, яка перебуває на балансі пансіонату.

Надані за результатом попереднього відвідування рекомендації виконані частково.

ІІІ. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на життя та безпеку (стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 27 Конституції України).

1. Відповідно до акту оцінки готовності захисної споруди цивільного захисту встановлено, що споруда оцінена як «обмежено готова до використання за призначенням».

Станом на дату повторного відвідування захисна споруда не може використовуватись за призначенням, оскільки там тривають ремонтні роботи. У разі оголошення сигналу «Повітряна тривога» підопічні продовжують перебувати у житлових кімнатах. Підопічні, з їх слів, не знають як діяти у разі обстрілів, не застосовується до них і «правило двох стін». Розміщення ліжкових хворих підопічних на четвертому поверсі у разі надзвичайної ситуації ускладнює їх евакуацію.

Викладене суперечить вимогам пункту 7 розділу XVII Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198, абзацу другому підпункту 2 пункту 5 Критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185, та

наказу Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту» (фото 8-11).

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 49 Конституції України).

2. Зі слів підопічних, вони залучаються до догляду за іншими підопічними закладу (зокрема без укладання трудових договорів). Водночас такий догляд потребує професійної освіти відповідно до Стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Молодша медична сестра з догляду за хворими», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 04.03.2019 № 292.

Так, у пункті 14 Доповіді Уряду України за наслідками візиту до України Європейського Комітету із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі - Комітет) з 2 по 11 квітня 2019 року (далі - Доповідь) Комітет звертає увагу, що зважаючи на складний характер роботи молодшого медичного персоналу у таких закладах, важливо, щоб вони були ретельно відібрані та пройшли відповідну підготовку перед тим, як приступити до виконання своїх обов'язків, а також постійне підвищення кваліфікації. Разом з тим, Комітет зауважує, що часткове делегування повноважень медичного персоналу підопічним закладу є неприйнятним.

3. Виявлено лікарські препарати у порізаних блістерах, на яких також обрізано дати виготовлення та термін придатності. Це унеможливило належний облік і контроль за актуальністю медикаментів, що може призвести до використання препаратів з невідповідним терміном придатності та створити ризики для здоров'я підопічних (фото 12-13).

4. У приміщенні, де зберігаються лікарські засоби, відсутній гігрометр та термометр для здійснення контролю за температурою і відносною вологістю повітря. Відповідно до пункту 4 розділу II Правил зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.12.2003 № 584 (далі – Правила), у приміщенні для зберігання лікарських засобів слід підтримувати температуру та вологість повітря, які відповідають вимогам інструкції для медичного застосування лікарського засобу.

5. Під час відвідування пансіонату відзначено тривожну атмосферу серед підопічних. Значна кількість підопічних демонстрували ознаки збудження та стурбованості, що може свідчити про наявність психоемоційного дискомфорту. Такі спостереження викликають занепокоєння щодо стану їхнього здоров'я та якості наданого медичного догляду.

6. У підвальному складському приміщенні виявлені використані шприци, що свідчить про неналежне зберігання медичних відходів (фото 14-15).

Порушення права на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло (стаття 48 Конституції України).

7. Відповідно до пункту 5 Типового положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2020 № 772, проміжки часу між прийманням їжі не повинні перевищувати чотирьох годин, останнє приймання їжі підопічними здійснюється за дві години до сну. Проте в пансіонаті, відповідно до графіку дня, проміжок між сніданком та обідом становить більше ніж 4 години, сніданок відбувається о 8:00-9:00, а обід фактично відбувається о 13:00-13:30.

8. Керівником РГ НПМ виявлено, що в холодильних та морозильних камерах харчоблоку відсутні термометри, а журнал температурного режиму та технічного обслуговування холодильного устаткування не ведеться належним чином, чим порушуються вимоги пункту 2 частини 1 статті 41 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» та призводить до підвищеного ризику харчових отруєнь підопічних.

9. Зафіксовано порушення правил зберігання добових проб. Вони зберігаються разом з іншими продуктами, що суперечить вимогам санітарно-епідеміологічних норм і може призвести до їх забруднення або зміни властивостей. Крім того, склад добових проб не відповідає меню, що унеможливує їх використання для контролю якості харчування у разі необхідності.

10. Зафіксовано порушення санітарних норм у харчоблоці: відсутнє маркування сипучих продуктів і сушених фруктів, що унеможливує перевірку терміну придатності; продукти зберігаються у відкритих ємностях, піддаючись ризику забруднення пилом і мікроорганізмами; заморожені продукти зберігаються у морозильних камерах без належного пакування й маркування (фото 16-19).

11. Під час конфіденційної розмови підопічні скаржилися на незадовільні умови харчування. Підопічні повідомляли, що харчування не відповідає затвердженому меню, вони часто залишаються голодними, змушені самостійно забезпечувати себе їжею.

12. Підопічні закладу харчуються з металевого посуду та використовують при прийомі їжі тільки ложки. Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – КЗК) у пункті 35 Восьмої Загальної доповіді [CPT/Inf (98) 12] зазначає, що слід надавати підопічним можливість використовувати елементи звичайного «нелікарняного» життя – наприклад, користуватися відповідним посудом та столовими приборами, що є невід’ємною частиною програми психосоціальної реабілітації.

13. У порушення Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення, затверджених Міністерством соціальної політики України від 19.08.2015 № 85

(далі – Мінімальні норми), в кімнатах недостатня кількість твердого інвентарю, зокрема приліжкових тумб, стільців за кількістю місць, столів, шаф для зберігання речей.

14. Під час відвідування встановлено, що персонал використовує шафи у медичному пункті для власних потреб. У закладі не передбачено окремого приміщення або спеціально відведеного місця для особистих речей працівників (фото 20-21).

15. Підопічні неодноразово скаржилися на перебої або повну відсутність гарячої води в певні періоди. Це створює значні незручності для мешканців закладу, оскільки гаряча вода є необхідною для підтримання належного рівня гігієни та комфорту.

Порушення права на свободу та особисту недоторканість (стаття 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 29 Конституції України).

16. Встановлення замків на дверях поверхів у геріатричному пансіонаті обмежує право на свободу пересування підопічних. Мешканці пансіонату мають право на вільне пересування, доступ до всіх необхідних приміщень та можливість самостійно вирішувати, коли і куди їм переміщатися. Окрім того, закриття дверей на замок може призвести до небезпечних ситуацій (фото 23 - 24).

17. Обмеження права підопічного В. на вихід на вулицю є грубим порушенням його основоположних прав і свобод, гарантованих Конституцією України та міжнародними нормами у сфері прав людини. Відсутність можливості перебувати на свіжому повітрі негативно впливає на фізичний та психоемоційний стан підопічного. Адміністрація закладу пояснює тим, що підопічний втікав з закладу.

18. Додатково встановлено, що підопічний В. неодноразово подавав заяви про переведення до Звенигородського будинку-інтернату, проте адміністрація закладу не вжила жодних заходів для вирішення цього питання.

Порушення права на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8 Європейської конвенції з прав людини).

19. У житлових кімнатах, у яких проживає більше, ніж одна особа, відсутні ширми для забезпечення приватності під час здійснення індивідуальних гігієнічних процедур.

Зазначене створює умови, за яких неможливе забезпечення приватності підопічним та наявності позитивного терапевтичного середовища, що не відповідає пункту 34 розділу III Стандартів Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводження чи покарання.

20. Керівником РГ НПМ встановлено, що одяг та взуття підопічних, м'який інвентар, зокрема постільна білизна та рушники підопічних не персоналізовано.

Відповідно до рекомендацій Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню вищезазначені умови не сприяють зміцненню почуття самотності

особистості та особистої гідності підопічних, а індивідуалізація одягу є однією із форм процесу лікування.

Інші порушення.

21. Керівником РГ НПМ під час відвідування встановлено, що проведення працетерапії має ознаки непрямого примусу з боку персоналу, оскільки підопічні в достатній мірі не проінформовані про те, що можуть відмовитися від виконання роботи у разі поганого самопочуття чи відсутності бажання. Більше того, підопічні переконані в тому, що відмова виконувати певні обов'язки зможе вплинути на умови їх подальшого перебування у закладі.

IV. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Житомирській обласній військовій адміністрації, Житомирській обласній раді:

вжити невідкладних заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності закладу;

у межах компетенції вжити заходів реагування на виявлені порушення та недоліки.

2. Бердичівському геріатричному пансіонату Житомирської обласної ради:

облаштування укриття для перебування підопічних та персоналу під час сигналу «Повітряна тривога»;

припинення практики делегування повноважень медичного персоналу підопічним закладу;

дотримання персоналом вимог щодо зберігання лікарських засобів у приміщенні для зберігання лікарських засобів та медичних виробів;

надання належної медичної допомоги підопічним;

належну утилізацію медичних відходів;

дотримання вимог Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»;

недопущення використання продуктів харчування, термін придатності яких минув;

відбирання та належне зберігання добових проб з приготовлених страв;

можливість підопічним користуватись столовими приборами;

належне ведення журналу температурного режиму та технічного обслуговування холодильного устаткування;

дотримання права на приватність, зокрема облаштувати кімнати закладу ширмами;

персоналізацію постільної білизни та іншого м'якого інвентарю;

реалізацію права кожного підопічного на прогулянку на свіжому повітрі;
проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед підопічних щодо
їх права на відмову від праці.

Додаток: фотоматеріали на 6 арк. в 1 прим.

Керівник
РГ НПМ у Житомирській області

Діана МУРАВСЬКА

Фотоматеріали

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

Фото 5

Фото 6

Фото 7

Φοτο 8

Φοτο 9

Φοτο 10

Φοτο 11

Φοτο 12

Φοτο 13

Φοτο 14

Φοτο 15

Фото 16- 19

Foto 20-21

Foto 22-23

